

Şehircide Aranılan Vasıflar(1)

Yazan :
F. BATH

Çeviren :
İ. BAŞARA

GİRİŞ :

BUNDAN 10 gün önce Profesör Fehmi Yavuz bu mevzuun münakaşasını benden istediği zaman kendisine hem verilen müddetin azlığı hem de bu iş için کافی derecede hazırlıklı olmadığımı söylemiştim. Fakat bir yandan beni iknaya çalışırken öte yandan Schuster'in İngiltere Hükümetine verdiği 1950 tarihli raporu bana ödünç olarak verdi ve A. B. D. de 1957 yılında yayınlanan H. S. Pertoff'un "Education For Planning" i sayesinde Profesör Yavuz itirazlarımı boşa çıkardı. Öte yandan 1945 - 49 yılları arasında 4 yıl harp sonrası İngilteresinde İlimi, Mesleki ve Teknik personelin yeniden organize edilmesi mevzuunda çalışmış olmam bana belki bazı bilgiler kazandırmıştı. Şimdi o zaman gözden geçirilen bu yüzlerce çeşit memurdan plânlama ile ilgili olanlarının ne yaptığının herkesce az çok bilindiğini, fakat hiç kimsenin lâıykı veçhile bunu anlamadığını hatırlıyorum. Hiç şüphesiz işte bu yüzden Schuster Komitesi tahkikatını yapıp raporunu kaleme almıştı.

Size şimdi ne söyleyeceğim ve söyleyeceklerimi nasıl söyleyeceğim? Topluluk karşısında konuşma ile ilgili olarak iki küçük fıkra hatırladım. Bunlar Avrupanın kuzeyindeki memleketlerin düşünce tarzlarını ve hayata karşı davranışlarını Avrupanın güney doğusunda ki memleketlerdeki ile yanyana koyuyorlar.

Birinci fıkra Güney Batı İngilterede iyi bir vaiz olarak şöhret yapmış bir çiftlik işçisi ile ilgilidir. Kendisine muvaffakiyetinin sırrı sorulduğu zaman şöyle cevap veriyor.

"Bakın size anlatayım. Ben vazımı daima 3 e ayırırım. Önce ne söyleyeceğimi anlatırım. Sonra söyleyeceğim şeyleri söylerim. Sonra da ne söylediğimi anlatırım."

İkinci hikâye ortaçağda yaşamış Nasreddin Hocaya ait olup kendisi tarafından pek az söylenmiş olmasına rağmen onun dinleyicilerini dört hafta boyunca düşünmeye sevkettiğini ortaya koyuyor. Her defasında şu suali soruyor : Benim size ne söyleyeceğimi biliyormusunuz?

1. Cemaat, "Hayır bilmiyoruz?"
Hoca, "Ben de bilmiyorum"
2. Cemaat : "Biliyoruz",
Hoca : "İyi öyleyse benim söylememe lüzüm kalmadı",
3. Cemaat, aralarında konuşup kararlaştırdıktan sonra, "Kimimiz biliyor, kimimiz bilmiyoruz",
Hoca : "Öyleyse bilenler bilmiyenlere anlatsın",

4. Cemaat aralarında anlaşıp cevap vermez susar
Hoca : "Burada yalnızım galiba öyleyse benim konuşmama lüzüm yok."

Size söyleyeceklerimde bu 2 hikâyeye uyulduğunu farzedebilirsiniz. Fakat bir yandan okuduklarım bir yandan şahsi intibalar ve onların neticeleri bu mevzuun hazırlanmasına müessir oldu. Başarılı bir plânlama çalışması için tecrübenin çok mühim olduğunu ortaya koyduğu bazı meseleler üzerinde bir çok defalar durulacaktır. Fakat pek çok hususun sonradan etid ve münakaşasının yapılması gerekmektedir. Konferans boyunca hararetili münakaşaların yapılacağını ve ben konuşmaları takip edemesem bile bilenlerin bilmiyenlere söyleyeceğini umuyorum.

2. Plânlama nedir? Plâncının yardımı ne olabilir?

Hayatın çeşitli faaliyetleri için plânlar yapılmaktadır. Fertler, cemaat ve topluluklar, milletler ve milletlerarası teşekküller plânlar yapmaktadır. Aniden vukubulan olaylar bu plânları değiştirmektedir. İskoçyalı bir çiftçi şairin söylediği gibi tarlayı süren çiftçi, tarla faresinin yuvasını bozar.

Bu bizim plâncımızın hiç bir zaman unutmaması gereken bir derstir.

Burada biz insanın ve onun dünyasının saadeti için toprağın inkişafının plânlanması ile ilgilenmekteyiz. Plâncı şu sualleri sormalı ve bunlara cevap aramalıdır:

İnşa edilecek veya geliştirecek şey nedir?

Ne zaman?

Nerede?

Niçin?

Nasıl?

Hangi neticelerin elde edilmesi için? Ortaya çıkan plân görülmeyeni karşılamak için gereken şekli alıp ve insan faaliyetinin çeşitli veçhelerini birleştirmektedir. İnşaat yerinin imkânlarını ve imkânsızlıklarını, tabii kaynakları ve ekonomik imkânları nazarı itibare almalıdır. Plân işlemeli yahut işliyebilir hale getirilmelidir.

Plâncı olarak biz plâna ilgili olsak bile ne yapılacağına veya neyin tatbik mevkiine konacağına karar veremeyiz. Plâncının mevkii bir müşavir mevkii'dir. O hem ne yapılacağına karar verecek heyetlere, hem bu kararın icra edecek heyetlere ithal edilmelidir.

Bu manâda iki çeşit plâncı vardır. İlki Şehir Plâncısıdır. O bütün veçheleri ile şehrin civarı ile ilgilidir. İkinci olarakda bir ünite olarak geniş bir sahanın (bir nehir vadisinin) iktisadi ve tabii kaynaklarının geliştirilmesi imkânları ve orada bulunan insanların yaşama tarzları ile ilgilenen Bölge Plâncısıdır.

Bu iki çeşit plâncının faaliyet sahası arasında bariz bir hudud yoktur. Merkezi bir şehri bunun etrafında meselâ 50 Km. mesafede bulunan bir bölgeyle birleştirebiliriz.

(1) Üçüncü İskân ve Şehircilik Haftası Konferanslarından ıktibas edilmiştir.

recek plânlar her iki çeşit plâncıya da ihtiyaç gösterir. Birisinin meseleleri ötekine tesir eder ve onunkilerle karışır.

Ayrıca bölge plânlayıcısının çalışmalarının bizim şimdi ilgilendiğimiz manâda plâncı olmayan diğer plâncıların çalışmaları ile münasebeti vardır. Bu plâncılar münferit gayelerin geliştirilmesi için plânlar hazırlarlar. Meselâ, yeni bir endüstri kolu tesis etmek veya tıbbi tedavi gibi herhangi bir sosyal faaliyetin gerektirdiği hizmetleri tesis etmek. Bu nevi plânlama kısmi bir plânlama değildir. Halbuki bu konuşmanın mevzuu olan plâncı kendi şehir veya bölgesinin bütünü ve istikbaldeki gelişmesini fiziki iktisadi ve içtimai bakımlardan nazarı itibare almalıdır. Kısmi plâncının meseleleri büyük nisbette statik hal tarzları ile hal olunabilir. Halbuki plâncı için plânın işlemesi isteniyorsa dinamik düşünce ve hal tarzları esastır. Mimar ve mühendisin normal çalışmasının çoğu münferit özel maksadlar için plânlamanın mahdut tiplerine, elbette bir bina veya bir su tesisi tesis edildiği maksada uygun veya bu maksada uyandırılabilir olacağı için çok yakındır.

3. Muvaffakiyetli bir plânlamanın ve plânın 4 karakteristiği :

Modern plâncının işine ve dolayısıyla onun mesleki niteliklerine tesir eden bariz karakteristikler vardır. Aşağıdaki hususlar zikredilebilir.

1. Plân dinamik ve gelişen bir topluluğun ihtiyaçlarına göre hazırlanmalıdır. Alâde bir plân başbaşa bir devayı küll olamaz.

2. Plân ebad, muhteva ve şümül itibariyle geniş olmalıdır. Çünkü dünyanın ve medeniyetin gelişmesi mes'ul makamları daha büyük, daha değişik ve daha karışık ünitelerle ilgilenmeye zorlamaktadır.

3. Plân maliyete azami derecede itina edilerek ve muayyen bir para temin edilerek hazırlanmalıdır. Bütün ana faktörleri karşılayacak muayyen bir para temin edilmezse plân başarısızlığa uğrar, hiç bir memlekette hudutsuz derecede sarfedilecek para ve enerji mevcut olmadığına göre maliyete ehemmiyet atfetmiyen veya pek az ehemmiyet atfeden bir plân kısır ve tahripkâr olacaktır.

4. Plân refahı ile ilgili olduğu halkı ikna kaabiliyetini haiz olmalı ve halkı peşinden sürüklemelidir. Halkın işbirliği ve desteği olmaksızın plân tatbik edilse bile başarılı olamaz.

Bu karakteristikler plâncının nitelikleri bakımından isterse plânlama müdürü isterse plâncı yardımcısı yahut mütehasıs olsun bazı neticeler tevhit eder. Plânladığı şey dinamik ve gelişme halinde olduğu için plânı hazırladığı gibi onun tatbikini gözetmeli ve bu hususta yol göstermeye hazır olmalıdır. Eb'ad, muhteva ve şümül gibi karakteristikler insan tecrübesi için oldukça yeni mevzular olduğundan eğitim ve nitelikler gelişmenin daha ön safhalarındadır. Hattâ en esaslı nitelikler bile vazih bir şekilde formüle edilmiş değildir. Bu sebepten ötürü plâncı çalışırken öğrenmeye mecburdur. Aynı karakteristikler plânlama müdürünün bir mütehasıslar heyeti ile işbirliği yapmasını ve bir mevzuda

derin, diğer mevzularda oldukça malumat sahibi olmasını icap ettirir. İdare kaabiliyeti bu iş için gerekli en esaslı vasıflardan birisidir. Mevcut paraya, maliyete ve halkın tesirine dikkat etmek plâncı ve plâna ilgili diğer kimselerde de daha az fakat daha önemli nisbette esaslı bazı vasıfların bulunmasını icap ettirir. Meselâ bu vasıflar hâdiselere nüfuz etme, hareketli bir zekâ, namus-kârlık her çeşit insanla hem ayar olma kaabiliyeti, müessir fikirler serdetmek veya serdettirmek kaabiliyeti gibi vasıflardır.

4. Plânlamanın tarihi gelişmesi :

Söylediğim hususlar gerek İngiltere'de gerekse Amerika Birleşik Devletlerinde son yüzyıl içinde plânlama faaliyetinin artmasının tetkiki neticesinde teyit edilmiştir.

Plânlama elbette bundan daha da gerilere gitmektedir. Meselâ Türkiye'de eski medeniyetlerin kalıntıları geçmiş asırların plâncılığını ve yaşama tarzlarını ortaya koymaktadır. Fakat plânlama (hattâ yüzyıl önce bile) pekaz karışıklık arzeden ve yavaş tekâmül eden küçük üniteler içindi. Umumiyetle plânlama pek az büyük ihtiyaca göre şekil almış olup yaşamak için esas itibariyle ziraate bağlı olan toplulukların savunma ve dinî ihtiyaçları buna müessir olmuştu.

Hem A. B. D. hem de İngiltere nüfuslarının yarısından fazlasının şehirleştiği devreyi geçmiş bulunuyorlar. Bu İngiltere'de 1830 da vukubuldu. Amerika da da 1950 ye kadar bütün nüfusun % 50 den fazlası 168 büyük şehirde toplandı. İngiltere'de halihazırda nüfusun sadece küçük bir kısmı köylerde yaşamakta olup bu kısım içinde ortalama yaş nisbeti bütün nüfusun ortalama yaşına nisbetle bariz bir şekilde yüksektir. A. B. D. de 1957 yılına kadar nüfusun % 70 inin şehirleşeceği tahmin edilmişti. Türkiye'de bu istikamete doğru gitmektedir.

Eğer sanayi kalkınmasını ve ziraatin makineleşmesini başarsa bir nesilden daha kısa bir zaman zarfında Türkiye'de siyasi oyun çoğunluğu şehirli nüfus tarafından verilecektir.

İkinci Dünya Savaşı arasında Hem A. B. D. de hem de İngiltere'de "Güzel şehir" ve "Pratik şehir" plânlama faaliyetine müessir oldu. Bir yanda estetik ve hoş giden bir yaşama çerçevesi öte yanda da âmme hizmetleri ve umumî sağlık ihtiyaçları asıl zihni meşgale idi. Mimar, Mühendis ve Sürveyyan gibi meslek sahipleri işe hâkim olup bir çok mevkileri ellerinde tuttular.

Fakat plânlamanın yapıcı bir şekilde tatbikine mevcut mevzuatın tahditçi ve menfi karakteri mani olmuştu. Mevzuatın büyük bir kısmı amir değil de ihtiyari hükümler ihtiva ettiğinden çalışmalar arazi meselelerinin karmaşıklığı, plânlamadan mütevellit olarak gayri menkuluna dokunulacak olan mal sahiplerine ödenecek tazminat bedelinden korkularak yapılan arsa spekülasyonu sebebiyle başarısızlığa uğramıştır.

1930 un başlarındaki büyük buhran insanın refahı ve sosyal hizmetlerle daha fazla meşgul olunmasına sebep olduğundan plânlama faaliyet ve düşüncesinin genişlemesini hızlandırdı. Bilhassa gecekondu dikkat

ti çekti ve insani unsur gitgide hükümeti harekete geçmeye zorlayan tazyikin menşei oldu. Bu bakımdan plânlama fiziki ilimleri olduğu kadar içtimai, iktisadi ve siyasi ilimleri de nazarı itibare almayı ve bunlardan faydalanmaya mecburdur. Plâncının çalışması teknik inşaat mesleklerinde olduğundan daha farklı vasıfları icap ettirdi.

İki harp arası devrede A. B. D. plâncılığında dönüm noktasını 1929'da New York ve bölge plâni ile Tennessee vadisindeki büyük bölge plânlaması tecrübesi teşkileder. İngiltere'de de Londra'nın büyüterek kilometrelerce yayılmasından doğan meseleler yeni mevzuatı gerektiren cesur ve yeni bir teşebbüsü icap ettirdi. Bu ihtiyaç sadece Londra'ya inhisar etmeyerek öteki büyük şehirlerde kendilerinden 10 yahut 20 mil mesafede bulunan şehirlere, iki tarafında devamlı inşaat olan yollarla bağlanıyordu. Bu inşaatın genişliği de pek az olduğundan anayollarda seyirüseferi yavaşlatıyor bununla beraber büyük bir kısmı civardaki arazinin derinliklerine kadar yayıldığından ziraate elverişli arazinin azalmasına sebep oluyordu. Bu özellikler daha şumullü bir şekilde ve daha geniş üniteler için plânlama yapılması ihtiyacı üzerinde dikkati topladı. Bu tarihe kadar İngiltere'de plânlama pek çok sayıda çoğu küçük mahalli idarelerin mesuliyeti cümlesinden idi. Bu çeşit bir teşkilât (veya teşkilâtsizlik) olması gerektiğinden ayrı plânların yapılmasına sebep oldu. Ayrıca, bu plânlar karakter itibariyle dar tutulmuş olduğundan ne birbirleri ile ne de millî bir plânla hiç bir rabitaları yoktu. Aynı zamanda sanayiın yayılması geniş nisbette kontrolden azade olduğundan hem bir bütün olarak memleketin hem de bölgelerin gelişmelerinde muvazenenin kaybolmasına sebep oluyordu.

Harp sonrası devresinde yeni ve daha sağlam kanunlar çıkarıldı ve bunların tatbikine çalışıldı. Yeni mevzuat mes'ul vekâletin tasdikine tabi olarak plânlamayı şumullü tetkike dayandırıyor ve aynı zamanda plânın tatbiki için geniş salâhiyetler veriyordu. Belki bunların en mühimmi mahalli plânlama için icabeden vazife ve salâhiyetleri, selâhiyet çevreleri geniş veya kalabalık olan bir kaç mahalli idareye vererek mes'uliyetleri tesbit etmesidir.

Meselâ İngiltere'de ve Wales bölgesinde sadece 144 belediye meclisi ve idare heyetinin plânlama mes'uliyetleri vardır. Bu geniş makamlar merkezi hükümetin umumi talimatı çerçevesinde ve ona müracaat hakları da olduğu halde plânları hazırlamak ve tatbik etmekten mes'uldürler ve bazı hallerde teferruata müteallik plânlama işini kendi bölgelerindeki daha küçük mahalli makamlara bırakabilirler. İngiltere ve Wales'de bu neviden küçük mahalli makamların adedi 12.445 dir.

Tatbikattan mütevellit güçlükler ve boşluklar bilhassa plânlamadan ötürü malına dokunulacak olan mal sahiplerine ödenecek tazminat ile ilgili mevzuatın değiştirilmesi zaruretini ortaya koydu. Bu müşkülâtı halletmek üzere yeni kanunlar çıkarıldı, fakat plânlama

zaruretlerinin mal sahiplerini zarara duçar ettiği hallerde hükümet tazminatı ödemekle mükellefdir.

Bazı çevrelerde, bilhassa icrai faaliyetlerde mes'ul olan pratisyen kimseler arasında plâncının değeri hakkında halâ şüphecilik hüküm sürmektedir denilse yeridir. Şumullü tetkike dayanan plânlama ihtiyacının lüzumu daima resmi makamlarca takdir edilmiştir. Mali müşkilât gibi son gerilemeler halkın refah ve istifadesi için kaynakların gelişmesinde plânlamanın hissesinin artmasını ve plânlama projesine hücumu (iki harp arasında olduğu gibi) artırdı.

5. Plâncının çalışmasının ilmi kıyaslanması :

Plâncının çalışması ve bu çalışma için haiz olduğu vasıflar (başkalarının da yaptığı gibi) güneş ışınının parçalara ayrılmasına benzetilebilir. Burada beyaz ışın dinamik plâna benzer, öteki renkler de bu plâni meydana getiren tesirler ve bilgilerdir. Prisma yahut çalışmayı kısımlara ayıran veya bunun aksine olarak kısımları beyaz ışın haline getiren başka bir alet Plânlama Müdürlüğüne muadildir.

Diagramda işaret edilen muhtelif bilgiler pek de fazla değildir. Bunlardan bazıları az değişgen, yahutta esaslı bir suretle plânın tatbik safhası da dahil işe dahil olursa da, bazıları plânın ilk hazırlık safhasında veya uzun vadeli tadillerinde işe yararlar.

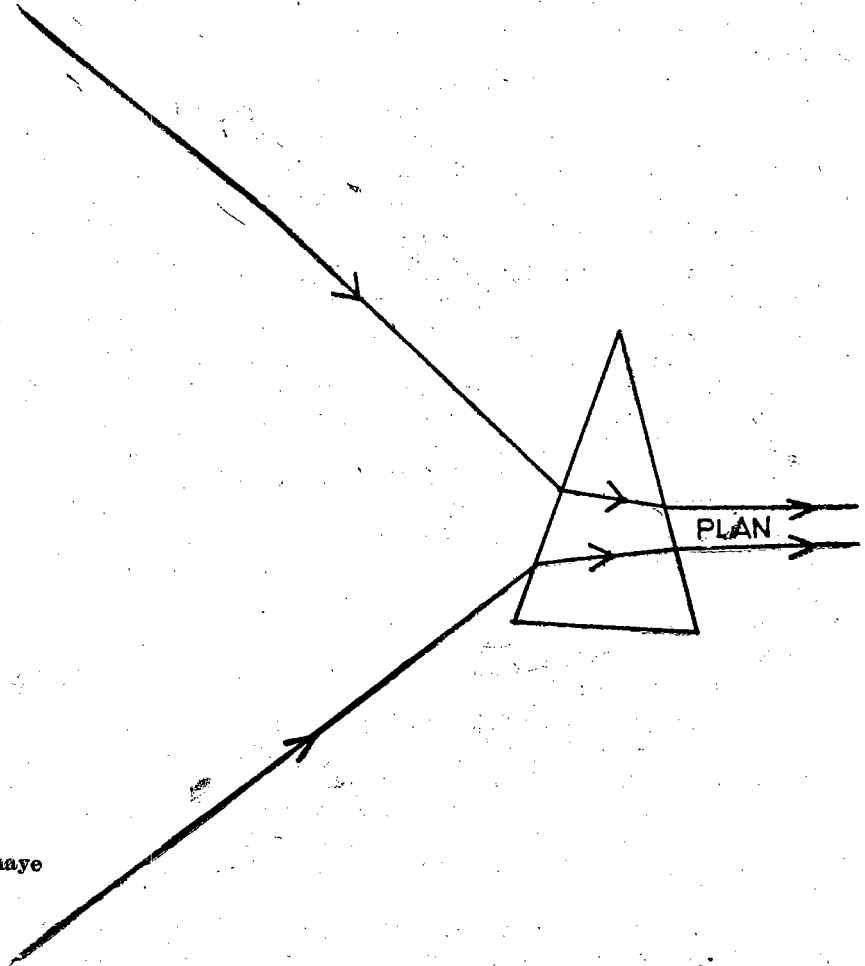
İyi bir plânlama müdürü bir meslek sahibi olup ta özel bilgi dallarından birinde derin ve şumullü inceleme yapan bir kimse olabilir. Hiç bir umumi rüchaniyet Plânlama Reisinin; Mimar, İktisadçı, idareci yahut başka bir meslekten olsun heyetin kısımlarından birisi içinden seçilmesini haklı gösteremez. Fakat plânlama eğer Londra gibi bir şehrin sıkışık bir şekilde inşa edilen bir kısmına taallük etmekte ise belki de bir mimarın seçilmesini istemekte bir fayda mülâhaza edilebilir. Aynı zamanda inşaat mühendisliğinin sıkı, pratik disiplini bir inşaat mühendisi plânlama reisi olarak seçilirse başka istikametlerde görülen noksanları bir dereceye kadar izale edebilir. Her ihtisas dalı her plânlama reisinin icraatı lehine bazı faydalar sağlar. Fakat diğer vasıflar da esastır ve ihtisasın ehemmiyetini aşar.

Eğer plânın muvaffakiyetle işlemesi isteniyorsa sadece bir ihtisas temayül etmemelidir. O takdirde "ışık" beyaz olacak yerde mavî, kırmızı veya sarı olabilir. Bütün kısımlar üzerinde durulmalıdır aksi halde plân esasından bir şeyler kaybederek başarısızlığa uğrar.

Pratikte eğer münasip bir muvazene mevcutsa plânın "ışığı" beyaz olacak yerde gri olabilir ve böylece plân daha da başarılı bir şekilde işliyebilir.

Benzetmemizi tamamlıyabilmek için benzetmenin yapıldığı güneş ışığının sadece görünen kısımlarını değil görünmeyen kısımlarını da nazarı itibare almalıyız. Bunlar mor ötesi veya kırmızı ötesi ışınlardır. Bunlar nasıl güneş ışınları için hayati ise onların benzerleri de plâncının çalışma ve vasıfları için hayatidir.

Mor ötesi
 Efkârı Umumiye
 Din
 Neşriyat ve Enformasyon
 Eğitim
 Hükûmet
 Hukuk
 Siyasi ilimler
 İktisadi plânlama
 İdarî Plânlama
 Teknik plânlama
 Mimari
 İnşaat Mühendisliği
 Diğer Mühendislikler
 Sürveyanlık ve Fotometri
 İnşaat
 Malzeme imâlî
 Seyrüsefer Mühendisliği
 Fiziki ilimler
 Biolojik ilimler
 Jeoloji
 Coğrafya
 Ormancılık
 Toprak
 İstatistik metodları
 İctimai etüdler
 Nüfus hareketleri
 Kızıl ötesi = Enerji = Sermaye

Kızıl ötesini, sermaye ve cari bakım gibi, plânın tatbiki için gereken finansmana benzetebiliriz. Eğer bu hususa dikkat edilmezse veya kâfi derecede üzerinde durulmazsa plânlama gayretleri israf edilmiş olur ve plân rafa kaldırılır.

Işın huzmesinin öte yanında mor ötesi ışınlar katalizör vazifesi görürler ve efkârı umumiyenin tesiri ile mukayese edilebilirler. Plân ve plâncı bu kısmı da nazarı itibare almalı aksi halde plân tatbiki için gereken para temin edilmiş ve tatbiki yolunda da bir hayli yol katedilmiş olsa bile plân ya kısır olacak yada başarısızlığa uğrayıp ihmal edilecektir. Bunun neticesi olarak münasip neşriyat yapıp malûmat temin ederek ve eğitim sağlayarak toplum içinde herkesi ikna etmek mühimdir.

Umumi efkârın reaksiyonu da fazla gözde büyütmemelidir. İngiltere'de "Atı suya götüren mutlaka suyu içiremez" diye bir atasözü vardır. Bu hususun önemi geçen harp içinde kendi kurmaylarını teklif ettikleri bir plân üzerinde tekrar düşünmeye sevk etmek

için millî bir lider tarafından anlatılan bir hikâye ile daha iyi izah edilebilir.

Hikâye bir oyuncu ayı ile sahibi, beraberce gittikleri bir şehrin halkı ve bu şehrin veterineri hakkındadır. Şehre gelince ilân edilen oyun ayıcı tarafından oynatılmadığı için halktan bir kısmı onu yakalayıp bunun sebebini sorarlar. Ayıcı:

"Ayı pek iyi değil, son derece hasta" der.

"İyi ama ne diye veterineri götüirmedin?" diye sorarlar.

"Götürdüm, bana ayının midesinden hasta olduğunu söyleyip yutması için büyük bir hap verdi" der.

"İyi ama ayıya hapi nasıl verdin?" diye içlerinden biri sorar.

"Veteriner bana bir tüb almamı, tübün içine hapi koyduktan sonra bir ucunu ayının ağzına sokmamı tübün öteki ucundan kuvvetle üflememi söyledi."

"Bunu yapmadın mı?" diye sorunca Ayıcı: "Yaptım, yaptım ama önce ayı üfledi" diye cevap verir.

Bazı defa insan Plânlama Müdürlüğü'nün işinin çok karışık olduğunu binaenaleyh böyle bir iş adam bulma-

nın imkânsız olduğunu söyleyebilir. Halihazırda bir çok vasfı birarada isteyen fakat başkalarınca yapılan bazı işler vardır. Mükemmel olmasa bile işler yürüyüp gitmektedir.

Görünüşte imkânsız gibi görünen bu husus çözülmüş ve çözüm tarzları da insan çalıştıkça öğrendiğinden tadil ve ıslah edilmiştir. İngiliz hazinesine gelen fakat tamamen mali cihetle ilgili olmıyan kısım ile ilgili iki nevi meselenin hicivci bir tasvirini hatırladım. Bu çalışma ikiye ayrılabilir.

"İkmâl", malzeme ve hizmet temini taleplerinin incelenmesi ve bunlar hakkında karar verilmesi, "müessese yahut personel" denilen ve personel taleplerinin incelenmesi ve bu hususta karar verilmesi. Bu hiciv: İkmâl meselesi eğer bir kimse tarafından münasip bir şekilde vaz edilse herkes tarafından çözülebilir, fakat bu mümkün değildir. Personel meselesi herkes tarafından kolayca vaz edilebilir fakat hiç kimse tarafından çözülemez diyor.

Söylediğim husus (ki bunu başkaları da söyleyebilir) Plânlama Müdürlüğü olabilecek birinin bulunmasıdır. Meselenin enine boyuna incelenmesi lâzımdır.

Başka kıyaslar:

A. Tabiat tarihinde Ekoloji ilmi :

Tabiat Muhafazası :

Ekoloji yeni gelişmiş bir ilim olup İngiltere'de bu ilmin kurucusu bir yıl önce ölmüştür. Malûm olduğu üzere bu ilim hayvan ve bitki topluluklarını bir bütün olarak incelemekte ve diğer ilimlerden ve nazariyelerden de faydalanmaktadır. Aynı zamanda insanın mütemadiyen bozup değiştirdiği tabiatın muvazenesi ile de ilgilenmektedir.

Meselâ sanayi veya sair gelişme gitgide daha çok suya ihtiyaç gösteriyor ve o bölgede su gitgide azaldığı için bitkiler ve bu bitkilerle beslenen hayvanların hayatında da büyük bir değişiklik oluyor.

Farzedelimki bir nevi ağaç bütün araziye işgal ediyor. Alalâde bir insan onu sadece bir ağaç olarak görür, fakat ağaçla ilgilenen ekolojist onun yetiştiği iklimi, üzerinde bulunduğu toprağı, kayaları, kurumuş yaprakları onun beslenmesine yararlı bir hale getiren bakterileri ve kurtları toprağın ihtiva ettiği asit miktarını, bu ağaçtan barınak veya gıda olarak istifade eden böcek, kuş vesair hayvanların hayatını ağacın tohumunun daha verimli bir hale getirilmesi, türlerinin yayılması gibi bir çok hususları nazarı itibare almaktadır.

Her şeyde öyle mükemmel bir muvazene vardırki insanın müdahalesi bu muvazene unsurlarının bozulmasına veya kösteklenmesine sebep olabilir. Meselâ, böceklerle mücadele ağacın yaprakları veya meyvası üzerinde bulunan bazı kurtları da öldürür. Fakat bu kurtlar belki diğer bazı böceklerin üremesine mani oluyordur. Ve onların serbestçe üremesi bu kurtların yaptığı zarardan daha fazla olabilir. Meselenin hal tarzı ekolojistin müdahalesini gerektirir.

Ekolojistler aynı zamanda erozyonla ve bitki örtüsünün fakirleşmesi ile de ilgilidir. İngiltere'de Ekolojist okulun halen uğraştığı konulardan birisi olarak İngiltere dağlarında asırlarca münhasıran koyun beslenmesinin bilhassa kireç itibarıyla fakir olan kayalarda ne gibi bir tesiri olduğunun araştırılması buna misal olarak gösterilebilir. Asırlarca önce bu tepelerde ağaç yetiştirilirken şimdi ağaç örtüsü ortadan kalkmıştır. Koyunlar kemiklerinin gelişmesi için kireci topraktan almakda, fakat toprağa buna karşılık hiç bir şey verilmemektedir. Toprak, bu sebepten ötürü daha fazla asit ihtiva etmekte, bundan sonra yetişen bitki örtüsü de koyun beslemek için daha az müsait olmaktadır. Toprağın suyu emme hassası da kaybolduğundan bazı yerler son derece rutubetli iken diğer bazı yerlerde toprak erozyona uğramaktadır. Burada mesele daha iyi ve daha verimli bir muvazeneyi tesis etme yollarını bulmaktır.

Bir çok örnekten sadece bir kaçının hatırlanması ekolojistin çalışması ile plânlama arasındaki benzerliği gösterecektir. Her ikisi de geçmişten öğrenip geleceğe tatbik etmelidir. Her ikisi de yaşayan bir topluluğun bütün unsurlarına tesir eden uzun vadeli temayülleri nazarı itibare almalıdır. Her ikisi de grup çalışmasını gerektirmektedir.

Plânlama gibi ekolojinin de bir prensipler manzumesi veya kendisine has bir teorisi yoktur. Her ikisi de bir çok nazariyelerin prensip ve teorilerine istinat etmelidir. Şimdiye kadarki gelişmeleri nisbeten tecrübe ve ampirik metodlardan ibaret olmuştur. Her meselenin yeni baştan ele alınması gerekirse de tecrübeleri ve yetmişmiş kimseler neyin araştırılması gerektiğini ve itina ile yapılan bir müşahadededen ne gibi neticeler çıkarılabileceğini bilirler.

B. İnşaat; grup çalışmasına tabi olan ve kullanmak mecburiyetinde olduğu birbirinden ayrı ihtisas bölümlerinin lâıyık vechiyle birbirine uymamasından son derece zarar gören başka nevi bir faaliyetdir. Bunda da plânlamaya benzeyen pek çok hususlar vardır. Aynı zamanda yapıların git gide daha çok karışıklık arz etmesi, inşaat işi ile ilgili muhtelif teşekküllerin başında bulunan kimseleri, mesleki eğitim ve vasıfların ve bu teşekküllerin birbirleriyle olan münasebetlerinin değişmesi gibi ciddi meselelerle karşı karşıya koymaktadır.

Bir an için biraz daha teferruath olarak inşaat faaliyetini hatırlamaya çalışalım. Ne zaman bir barınak inşasına karar verilse bir çok sorulara cevap vermek gerekmektedir.

Né cins bir yapıdır?

İçindekiler nasıl yaşayacaklar?

Binanın ömrü boyunca asıl plân ne gibi tadillere imkân vermektedir?

Ne gibi âmmе hizmetleri temin edilecektir?

Muhtelif kısımların birbirlerine ve asıl binaya olan münasebetleri nedir?

İnşaat mahalli ne gibi imkânlar veya imkânsızlıklar arz etmektedir?

Ne gibi bir plân daha uygundur?

Ne gibi malzeme kullanılacaktır?

En yeni araştırmalar ve modern usuller nasıl tatbik edilebilir?

Binanın içinde ve dışında tatbikat plânı için gözetilecek esaslar nelerdir?

Plân ne şekilde inşaat ve bakımı kolaylaştırabilir?

Mukavele hükümleri nasıl olmalıdır?

En iyi müteahhit kimdir?

Müteahhit en çabuk ve en müessir şekilde keşifini, özel müteahhitleri iş gücünü, malzeme teminini ve şantiye çalışmasını nasıl organize edebilir?

Maliyet ne olacaktır?

Burada tekrar her biri başarılı ve iktisadi inşaata bir şeyler katan bir çok mütehassıs kimselere ihtiyaç olduğu aşikârdır. Fakat burada işin başında olan kimse, Plânlama Müdüründen tamamen ayrı olarak statik mülâhazaların ağır bastığı ve hususî maksatlar için belli bir gayeyi temin edecek bir şeyle ilgilidir. Bununla beraber o da kendi sahasında plâncının faaliyetini karakterize eden aynı iktisadi tazyikler, aynı karışıklığı ve gelişme hızını hissedecektir.

Son 10 yıl içinde inşaat organizasyon ve çalışması tetkikleri tekrar tekrar şantiye çalışması başlamadan tamamlanacak olan teferruat plânı, müteahhidin iyi bir şantiye organizasyonu ile müessir bir faaliyet programı yapması ve baştan sona kadar maliyete dikkat edilmesi lüzumu üzerinde ısrarla durmuşlardır. Tatbikat plânlarının derhal tamamlanması ve bundan sonra hiç tadilat yapılmaması kısa vadede inşa edilen veya edilecek bir bina için mümkün olsa bile bizim plânlarımız uzun vade içinde tatbik olunacağından tadil edilmesi imkân dahilinde olmalıdır. Bir kelimeyle işin esası bir surette idaresi her hususu baştan sona kadar kontrol edecektir. Bunun aşikâr olduğu şüphesizdir. Fakat inşaat çalışması maliyeti artıran ve bütün işi gölgeleyen ve işin ilerlemesine mani olan bazı teferruatla uğraşıldığından ötürü daima muvazenesini kaybetmektedir.

İngiltere'de sanayinin bütün ana kısımları gitgide kendi mensuplarının yetiştirmesi, bilhassa işin idaresi ve organizasyonu mevzuundaki fikirlerini tadil etmektedirler. 1945 den 1955 e kadar süren sanayideki onarım ve fazla mesai devresi bu hususu ortaya koymuştur. Maliyetlerin artmasına mukabil inşaata tahsis edilen meblağların tahdit edilmesi bu hususu bilhassa teyit etti. Eğer mesul kimseler maliyeti düşürmenin yolunu bulurlarsa yapılacak daha pek çok şey vardır. Bu ihtiyacın giddeti mimarları, sürveyanları ve inşaatçıları birbirine daha çok yaklaştırıp daha iyi yetiştirme ve mesleki nitelikler üzerinde düşünmeye sevketti.

İşin icra safhasında da münferit kimseler değişmektedir. Doğramacı, duvarcı ve buna benzer kimseler dünkü ölçüler içinde olmamak şartıyla inşaat için daima lüzumludur. Şantiyede kullanılan makinelerin art-

ması ve bir çok inşaat aksamının fabrikada inşaattan önce imâl edilmesi eskiden münferit kimselerin inşaat aksamını yapıp kullandıkları inşaat mahallinde umumi bir inşaat "mekanikliğine" veya grup halinde çalışmaya ihtiyaç göstermektedir. İnşaatı denetlemek vazifeli olan personelde gitgide önem kazanıyor ve daha şümüllü ve daha iyi eğitime ihtiyaç gösteriyor.

Bunlar her şeye rağmen teknik gelişme ile ilgili meselelerdir. En güç ve en mühim olanı teknik ehliyetten ziyade şahsî vasıflara istinat eden daha iyi iş idaresi öğretimi ve tatbikatına duyulan şiddetli ihtiyaçtır. Zannediyorum ki inşaatın plânlama ile olan münasebetinden çıkan bu ders yani plânlamanın başında bulunan kimsenin şahsî vasıflarının onların teknik vasıflarına eşit veya bundan fazla olması, plâncıların vasıflarını üzerinde durulurken büyük bir ehemmiyet arzeder.

7. Plâncılar ve Plânlama için Dört Modern Tema-yül :

A. Ebat, muhteva ve şümül itibariyle büyük faaliyet üniteleri: Bu plânlama noktai nazarından tek bir insanın veya gurubun çalışması mı demektir? Bunun cevabı iyi bir organizasyon plânının propagandasını yapacak teşekküllerle olduğu kadar plânlama ilgili kararları alan ve onu tatbik eden teşekküllerle de münasebet halinde olan bir gurup ve onun reisidir şeklindedir. O (yani reis) müşavir idareci durumundadır. Gurup içindeki bazı kimseler seçilecek, reis yardımcısı olarak geniş bir tecrübe sahibi olacak, zamanı gelince reis olacaktır.

B. Ani değişiklikler ve icatlar: Zamanımızın yani atom çağının esas karakteristiği olan bu husus plânlama organizasyonunu ve plâncıyı plânlama devamlı olarak gözaltında tutmaya mecbur etmektedir. Bu sebepten ötürü tatbikattan veya tahmin edilmeyen gelişmelerden ötürü plânın heyeti umumiyesinin muvazenesini bozmadan tadilatı yapacak daimi personel olmalıdır. Gerekirse müşavirler de çağırılabilir. İleri görüşlülük ve realizm zarurî olup plânlama yapan teşekkülün iyi bir şekilde idaresini gerektirir. Bu durum karşısında yeni inşaat ile ilgili olarak şöyle bir soru sormak belki uygun düşer: "Bugün yapılmakta olan bazı binaların meselâ meskenlerin kaç yıl dayanması düşünülmektedir?" Türkiye'de pekte eski olmıyan binaların yıktırılmakta olduğunu gördüm.

C. Nüfus artışının tesirleri : Bütün memleketlerde gitgide artan dolayısıyla daha fazla "çalışabilir" bir nüfus görülmektedir. Fakat nüfusun artış nisbeti muhtelif memleketlerde değişmektedir. Gelişmenin halihazır safhası ve menfaatlara dokunmadan yenilikleri tatbik etmek imkânı da memlekette memlekete değişmektedir.

Aşağıdaki tabloda gösterilen artışı tetkik etmek ilgi çekici bir unsurdur.

Avrupa'ya ait rakamlar Sovyetler Birliğini de ihtiva etmekte olup, bütün rakamlar milyon olarak gösterilmiştir.

Yıllar	1650	1750	1800	1850	1900	1939	1953
Avrupa	100	140	190	272	427	573	605
Amerika	13		25	59	144	276	360
Dünya	530	725	900	1175	1600	2230	2657

Bütün dünya için son 14 yıl zarfında ortalama yıllık artış % 1.37 dir. Türkiye'nin hali hazır artışının % 2.2 olduğu düşünülürse bu Amerika ile aynı fakat Sovyetler Birliği de dahil Avrupadan da yüksektir. Türkiye bir çok medeniyetleri görmüş olan eski bir memleket tir. Asırlar boyunca pek az değişme arzemiş olan usullerle zirai kaynaklar ziyadesiyle azalmıştır. Memleketin bir çok bölgesinde bu zirai kaynaklar bozulmuş olmakla beraber bazı madenler tamamen dokunulmamış olmasa bile şimdiye kadar sadece ham madde olarak istihraç ve ihraç edilmiştir. Ziraat gitgide makineleşmektedir ki bu da daha az kimsenin köylerde istihdam edileceğini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda imalat ve sanayiye genişlemektedir. Nüfusun artış temposu devam ederse bu artan nüfus nasıl beslenecek ve nerede istihdam edilecektir? "Sadece şehirlerde beslenip istihdam olacaktır" bu sorunun cevabını teşkil etmektedir. Plânlama noktai nazarından bu Türkiye'de büyük şehirlerdekinden daha fazla değilse bile hiç olmazsa onun kadar bölge plânlamasına önem verilmesi demektir. Bölge plânlaması bakımından mevcut köylerin yeniden imarı gerek bölge gerekse memleket noktai nazarından son derece itina isteyen bir meseledir. Bunlardan bazıları belki şehirlere veya yeni şehirlerin inşaat alanına çevrilecek plânları hazırlayan kimselerle pek az veya hiç bir ilgisi olmayan şumullü araştırmaların yapılmasını gerektirecektir.

Geniş çaptaki tabii felâketler yahut atom çağına da politikacıların sakındıkları büyük harpler olmazsa Türkiye nüfusu önümüzdeki 30 yıl içinde yani bir nesillik bir devre içinde 15-20 milyon artacaktır. Bu asrın sonuna doğru iki misline çıkacaktır. Böyle bir gelişme memleketin yaşama tarzında büyük değişiklikler meydana getirecektir. Bu değişiklikler eski ve yeni şehirlerde çok kaçınılmaz olacaktır.

Plânlama ve iyi plâncılara bilhassa tabii kaynakları ve iktisadi imkânları müessir ve hızlı bir gelişme geçiren bölgelerde ihtiyaç duyulacaktır. Mevcut büyük şehirlerin etrafındaki 50 veya daha fazla km. lik sahaların öncelikle ele alınması gerektiğini söylemeye lüzum yoktur. Bu bakımdan bu neviden çalışmalara başlamak ve başka memleketlerin plânlama mevzuundaki başarı ve başarısızlıklarından faydalanmak için vakit pek erken değildir.

Bu sebepten yeni bir Vekâlet olan İmar ve İskân Vekâletinin kuruluşu müsait bir zamana raslamış olup Vekâletin çalışmasının ilk yılında çalışmaların sadece kâğıt üzerine inhisar etmeyip Türkiye'de işlerin nasıl yürüyeceğini kestirmek ve uzun vadeli siyaseti emin

temellere dayandırmak için insan yapıcı tecrübe inşaatların yapılmasını son derece arzu ediyor.

4. Teknik ilerlemenin tesirleri: Teknik ilerlemeden doğan ve değişiklik zümresine dahil olan daha bir çok tesirler vardır ki plânlama, cezasını çekmek istemiyorsa bunları nazarı dikkate almalıdır.

Halkın eğlence imkânları artacak ve kıymet hükümleri değişecektir. Ana endüstri kollarında değişiklik olabilir. Bu da işçilerin işden atılmasına sebep olabilir. Meselâ atom enerjisinin daha şumullü bir şekilde kullanılması veya ışınlarından faydalanılması buna sebep olabilir.

Sosyal güvenlik, koruyucu hekimlik ve tıbdaki gelişmeler sebebiyle nüfusun ortalama yaşı yükselebilir. Eğer yaşlı kimselere verilecek ihtiyarlık sigortasına milletçe katlanılacak olursa bunların çalışması yapıcı bir şekilde çözülmesi gereken bir meseledir. Bu çözüm şekli mesken politikası ve programlarına tesir edebilir.

Hydrojen bombası ile karşı karşıya gelince sivil müdafaa; şimdiye kadar büyük şehirlerde toplanan nüfus ve sair faaliyetlerin dağıtılması temayülünü ortaya koymuştur. Burada da her iki temayülün avantajlarından mümkün olduğu kadar faydalanabilmek için itina ile hazırlanan plânlı bir uzlaşmaya ihtiyaç vardır.

Bu son misal plânlamanın aynı zamanda üzerinde düşündüğümüz diğer maksatlarla olduğu kadar stratejik maksatlarla da ilgilenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Fakat bütün bu modern temayüller değişikliklerin kaçınılmazlığını ve artışını ve plânlama işini yapacak olan kimselerde aranacak vasıfların değişikliğini tebarüz ettirmektedir.

8. Plâncıların vasıfları:

Yukarıda plâncılık çalışması ve bunun icrası şartları hakkında yaptığımız alelâlece inceleme ister bir şehir ister bir bölge veya umumî bir hükümet plânı için bir plânlama müdüründe bulunması lâzım gelen vasıfları göstermiştir. Bu inceleme aynı zamanda son 20-30 yıl zarfında plâncının bir topluluğun yaşama tarzını ifa ettiği yardımın daha iyi ve geniş bir surette anlaşıldığını ve bu durum plâncının haliz olduğu vasıflar hakkındaki eski fikirlere yeniden bir istikamet verilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Tekrar tekrar ilk istenen şeyin kemiyet değil keyfiyet olduğunu belirtmek lâzımdır.

Sırası gelmişken bu evsafi haliz olmak için Plânlama Müdürlüğü erkek (yahut kadınsun) ehil kimseler için cazibeli bir hale getirilmelidir. Ücreti ve işinin diğer şartları kendisini cezbetmeli ve yahuutta hususî tegebüsün kendisine sunduğu imkânlardan vaz geçmesinin bedelini alabilmelidir. İcra makamlarıyla müessir bir şekilde münasebet halinde olduğu gibi personel ve müsavir bakımından da kâfi derecede desteklenmelidir.

Türkiye'de ne kadar plânlama müdürüne ihtiyaç vardır? Belki de önümüzdeki yıllarda büyük şehirlerde, küçük şehir gruplarında veya bölgelerde ve bazıları da baş müşavir ve merkezi hükümette olmak üzere 100 kadar tahmin edilebilir. Belki nihai bir tahmine göre 200 kabul edilebilirse de başlangıç yıllarında eğer keyfiyet kemiyete kurban edilmeyecekse 20 den de az olabilir. Bu kaba bir tahmin olup plânlama ile yakın ilgisi olan teşekküllerden, işin genişleme veya devamından ötürü doğacak ihtiyaçlardan sarfınazar edilmiştir. Bütün ihtiyaçlar nazarı itibare alınırsa işe alınacak memurlar masraflı, yeni bir "memurin imparatorluğu" meydana getirebilir, fakat bu zamanda ihtiyatlı olan bir memleket böyle masraflardan güçlüklerle kurtulabilir. Bu adeta zaruri bir sigorta olup iyi ellerde millî veya yatırımların hasılasını ve halkın refah ve memnuniyetini artırır.

Plânlama Müdürünün Özel Vasıfları:

A. Zekâ ve karakterden doğan irsî vasıflar.

Bunlar son derece mühimdirler ve misal olarak hâdiselere nüfuz etme ve kavrama kabiliyeti, karışık durumları kavrayıp sıraya koyma, fikirlerini, plânlarını müessir bir şekilde açıklamak ve başkalarının da fikirlerini dinlemek şeklinde sayılabilir.

B. Sağlam bir temele dayanan zihni bir disiplin: Bununla plânlama işinde çalışacak kimsenin plânlama çalışması ile ilgili ilim kollarının birinde yüksek tahsil yapmış olması kastedilmektedir. Mutlaka şu veya bu olacaktır iddiası haklı görünemez. Tatbikatta bu ilim kolu, plânı yapılacak bölgenin ileriki yıllarda plâna hâkim olacak tabi veya kalkınma özellikleri varsa; mühendislik, mimari, iktisat, sosyal ilimler yahut coğrafya olabilir.

C. Plânlama için ihtisas eğitimi: İhtisas eğitiminin tahsil müddetinin sonunda olması İngiltere'de aşağı yukarı çoğunlukla kabul edilmiş olup bu fikir Amerika'da benimsemiştir ki bunu ben de şahsen kabul ediyorum. Bu; eğitime tabi tutulacak kimsenin kendi istisas dalının bütün plânlama içindeki yerinin ne olduğu ve aynı zamanda diğer ilim dallarının da plânlamaya nasıl yardımcı olduğunu ortaya koyan bir eğitim olmalıdır. İstenilen evsafın (First degree) si için plânlama prensiplerinin özünün öğretilmesi kâfi bir temel olmamaktadır. İki İngiliz Üniversitesi böyle bir derece ihdas ettilerse de İngiltere Üniversitelerinin çoğu plânlama mevzuunda (Undergraduate) öğretime muhalefet ettiler. Bu hal inşaat müteahhitlerinde (First degree) aranması halinde vuku buldu. Her iki halde de bu maksada matuf olan dersler ister istemez kendileri başlı başına zaman alacak olan bir çok mevzuların şurasından burasından parçalar ihtiva etmektedir. Bir plânlama müdürünün üzerinde araştırma okullarının çalıştığı bu mevzulardan birini derinlemesine etüd etmesi kendisinin yettiği mevzuun hudutları haricinde kalan meselelerle temas sağlaması ve hiç olmazsa bir sahada kendi bilgisizliğinin derinliğini bilip anlaması ve başkalarının bilgisi karşı-

sında mütevazî ve hürmetkâr olmasını öğrenmesi son derece mühimdir.

Tatbiki öğretim ve tecrübe: Aranılan niteliklerin bu kısmı bilhassa plânlama heyeti içinde çalışırken öğrenilmeli fakat yukarda 3 no: da temas edilen (post-graduate) kursda tatbiki mevzularda bir bilgi verilmelidir. Böyle bir bilgi sahibi etmenin bir yolu da öğrencileri sendikalarda gruplara ayırmak ve sendikaların muayyen bir bölgenin plânlama problemleri ile uğraşmalarını temin etmektedir.

Heyet âzalarının yukarda (1) numarada bahis konusu edilen şahsî vasıfları üzerinde pek fazla durulmamak şartıyla mesleki nitelikleri itibariyle erbabı olmaları lâzımdır. Yardımcı durumunda olan sair plânlama personeli 3 ve 4 numarada bahsedilen evsafı haiz olmalı ve 3 numarada bahsedilen eğitim (post graduate) kurslardan başka usullerle meselâ bizzat iş sırasında verilmelidir. Bazı yardımcıları istidatlı olabilirler; o zaman bunları daha büyük mesuliyetleri deruhte edecek şekilde hazırlamalıdır. Eğer müessir olursa bu imkânlardan o yardımcı, mesleğinin başlangıç yıllarında istifade ettirilmelidir.

9. Plâncının mesleki nitelikleri için eğitim:

Eğitimle ilgili olduğu müddetçe plânlama mesleğinin ilk gelişme safhasında 3 şey son derece ehemmiyet arzeder. Bunlardan birincisi eğitimin şekli ve muhtevası mevzuunda açık fikirli olmaktadır. İkincisi muhtelif eğitim tecrübelerine yer vermek; 3. cüsü de kuvvetli araştırma okullarını geliştirmek.

İngiltere'de tecrübe safhasında olan kursların çeşitliliğine yukarda temas edilmişti. 1950 tarihli Schuster raporu bu mesleğe adam yetiştiren müstakil bir teşekkül olan (Town and Country Planning Institute) sünün teşkilât ve gayeleri için bazı esaslı ıslahat ve tavsiyelerde bulunmuştur. Rapor bilhassa enstitüye mimarlar ve mühendisler dışındaki kimselerin de kabul edilmesi tavsiyesinde bulunmuştur.

Bu durum Amerika'da daha çok nazarı itibare alınmış olup Perloffun «Education For Planning» inde artan ihtiyaca temas edilmiştir. İlgililere bu kitabın bilhassa 1948 - 1955 yılları arasında Chicago Üniversitesinin eğitim tecrübesinin başarı ve güçlüklerini nakleden son kısmını tavsiye ederim. Tecrübe 1955 yılında Üniversitedeki mali müzayaka sebebiyle durmuştur. Zikredilen güçlükler arasında, Üniversitenin diğer faaliyet kolları için bir mesele olan, fakat sadece üniversite çevresinde değil fakat hayatın bir çok sahalarında düşünceyi besleyen birden bîhâşsetmek münasip olur. Bu da ihtisas teşekküllerini ve meslekleri içine alan grup çalışmasıdır. Muhtelif ilim dalları arasında hiç birinin mevzuuna girmeyen öyle hususlar vardır ki bunların çoğu verimli bir inkişaf kaynağı olabilir. Şimdi cari olan aşırı ihtisaslaşma insanı mevcut çok fazla gelişmiş ilim dallarında kâfi bilgi sahibi yapmayıp bir çok mesleklerle hazırlama istikametinde gitmektedir. Aynı husus plânlama eğitimi için de doğrudur.

10. Araştırma ve izahlı tetkikat:

Plânlama mevzuunda kuvvetli araştırma okullarının geliştirilmesinin önemine ve halihazırda mevzuun ilerleme temposunun ampirik metodların tatbiki için bir mesele teşkil ettiğine daha önce temas etmiştim.

Bununla beraber Ferloff'un kitabı araştırmaya lüzum gösteren bazı mevzuları saymaktadır.

Bunlar arasında birisi diğer memleketler arasında Türkiye'ye karşı özel bir ilgisi olan sanayisi az gelişmiş memleketleri ilgilendirmektedir. Bu memleketlerde hususi teşebbüs gelişmediği için iktisadi yahut sanayi teşebbüslerin devlet tarafından deruhte edilmesi temayülül vardır. Mesele bu nevi gelişmeleri deruhte edecek olan özel teşebbüsü beslemek imkânlarının ciddiyetle incelenip incelenmeyeceği meselesidir. Eğer bu inceleme bu mevzuda lehte netice verirse zamanla yeni fikir ve yatırım kaynaklarını azami hadde çıkarma, tabi bir decuceye kadar olan zararı da sınıya çekerek, çok mühim kazanç sağlar. Bu hususi teklif daha umumi olan ve merkezi hükümetin, mahalli idarelerin ve özel teşebbüsün bazı taahhütleri organize etme kaabiliyetleri üzerine yapılan bir araştırmanın bir kısmını meydana getirmektedir. Kısaca "kimin en iyiyi yapabileceği" araştırılmalıdır.

11. Netice ve Hülâsa:

Plânlama mevzuu ile bunun eğitimi ve mesleki vasıfları ile ilgili olarak nesredilenlerden sadece şöyle bir kısmını seçtim. Bilmediğim daha pek çok hususlar var. Mevzuu ile olan münasebetimden doğan bir çok boşlukların farkındayım. Belki de bu mevzuda henüz kimse-nin bilmediği bir çok hususlar olduğunu söylemek daha uygun olur. Bununla beraber size anlatmaya çalıştığım mahiyette, yapılması gereken bir plânlama çalışması ve bütün memleketlerde faal bir şeyler yapmağa doğru git-gide artan bir tazyik vardır.

Ayrı bir meslek olarak öğretilmesi için gereken prensipler ikna edici bir tarzda ortaya konulmalıdır. Bir çok zihinlerde bu prensiplere karşı şüphecilik hüküm sürmekte ise de bugün iyice yerleşmiş bulunan başka meslekler için de eğitimlerinden önce aynı şüphe beslen-miştir.

Gelişme seyri tecrübenin ampirik metodları ile ol-malıdır. Hatalarımızdan ders almalı ve muvaffakiyeti-mizi tahkim edip geliştirmeliyiz. Değişiklikteki çabuk-luk ve yeni enerjinin artan imkânları bir çok hallerde hataların izalesini ve yeniden yapıcı bir şekilde başla-nılmasını kolaylaştırabilir.

Bu konuşma ve mesleki nitelikler elbette hakiki bir ihtiyacı ve hayatı, dinamik bir şekilde gelişen bir ya-sama tarzını geçici olarak örten bir elbise gibidir. Elbi-senin, onun altında yaşayan varlık için olduğundan hata etmemeli yahut kısmi hakikatları kabul edip orada dur-makdan memnun olmamalıyız.

İngiltere'de yalancılar (yalancı, kuyruklu yalancı ve istatistikçi) diye sınıflandıran bir kılışe vardır. Geçen yıl İngiltere'de bir iktisat gazetesinde çıkan daha yeni bir söyleyiş var ki bu söyleyiş her nekadar yine istatis-tikle ilgili ise de başka faaliyetler için de doğru olabilir. "İstatistikler neden bikiniye benzer?". Cevap: Çünkü ortaya koydukları husus ilgi çekicidir de ondan; hal-buki sakladıkları ise hayattır.

Kısaca söylediklerimizi toplamak istersek plâncının işi bir insan topluluğunun yaşama tarzı ile ilgili olan her hususu muvazeneli bir plân içinde göstermek, tahmin etmek ve sentezini yapmaktır. Kelimenin tam manasıyla iyi yetişmiş olmalı ve bir fert olarak hattâ kendisi-nin en iyi bildiği mevzularda kaçınılmaz olan noksanla-rını farkedebilmesi için bir hususu çok iyi bilmelidir.

Plânlama tekniğine de aşına olmalıdır. Üst tarafı şah-si vasıflarla tecrübeye istinat etmektedir.

TÜRKİYE MÜHENDİSLİK HABERLERİ

İNŞAAT VE MÜHENDİSLİK MEVZUUNDA
TEKNİK MAKALE, HABER VE İŞ İLANLARI
İLE SİZLERİ TATMİN EDEBİLECEK VE
İHTİYAÇLARINIZA CEVAP VEREBİLECEK
M E C M U A D İ R

Atatürk Bulvarı Ökmen Apt. No. 162/10 Akara - Yenışehir Tel: 21369